

Nr 2

Socialförsäkringsutskottets betänkande i anledning av motioner om höjt sjukpenningtillägg inom den frivilliga sjukpenningförsäkringen.

I motionen 1971: 42 av herrar *Petersson* i Röstånga och *Sjöholm* hemställas »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om förslag till nästa års riksdag om högre frivilligt sjukpenningtillägg inom den frivilliga sjukpenningförsäkringen hos allmän försäkringskassa samt att nu frivilligt försäkrad äger övergå till det nya högre sjukpenningtillägget.»

I motionen 1971: 707 av herr *Hedin m. fl.* hemställas »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om utredning och förslag syftande till att hemarbetande make mot gängse premie skall kunna komplettera sin obligatoriska sjukförsäkring med tilläggsförsäkring upp till ett högre dagpenningbelopp än vad f. n. är möjligt.»

Gällande bestämmelser m. m.

Vid sidan om den obligatoriska sjukpenningförsäkringen finns vid de allmänna försäkringskassorna en frivillig sjukpenningförsäkring. Denna står öppen dels för försäkrad, som tillhör den s. k. hemmamakeförsäkringen eller som skulle ha tillhört denna om hans årliga arbetsinkomst understigit 1 800 kronor, dels för vissa studerande. Bestämmelserna härom återfinns i 21. kap. lagen om allmän försäkring och i kungörelsen om frivillig sjukpenningförsäkring hos allmän försäkringskassa. Dessa bestämmelser innebär för hemmamakar och därmed jämställda i huvudsak följande. Försäkring kan ske för sjukpenningtillägg (dvs. sjukpenning utöver obligatorisk sjukpenning) om lägst en krona och högst nio kronor. Den sammanlagda sjukpenningen får dock ej överstiga femton kronor om dagen. Försäkringen kan tecknas med en karenstid av 3, 18, 33 eller 93 dagar. Försäkrad, som är placerad i sjukpenningklass 1 eller 2, kan även välja försäkring utan karenstid. Även för kategorin studerande gäller att det högsta belopp för vilket frivillig försäkring kan meddelas (eventuellt inklusive sjukpenning från den obligatoriska försäkringen) utgör femton kronor om dagen. Förmånerna inom studerandeförsäkringen omfattar även barntillägg enligt reglerna i 3 kap. 9 § lagen om allmän försäkring. För studerande gäller alltid en karenstid om 18 dagar. För båda kategorierna av försäkrade gäller som huvudregel att frivillig försäkring kan meddelas eller ändras till att

avse högre belopp endast för den som fyllt 55 år och som har god hälsa. Viss möjlighet finns till kollektiv anslutning av medlemmar i sammanslutning eller elever vid undervisningsanstalt. Den frivilliga försäkringen finansieras dels genom egenavgifter, som fastställs av riksförsäkringsverket, dels genom statsbidrag till de allmänna försäkringskassorna. Bidraget utgör 20 procent av kassans utgifter för sjukpenningtillägg och 75 procent av kassans utgifter för barntillägg inom studerandeförsäkringen.

Antalet frivilligt försäkrade hustrur uppgick den 1 januari 1970 till omkring 195 000. Av dessa var sammanlagt cirka 83 000 eller drygt 40 procent försäkrade för högsta sjukpenningtillägg, nio kronor om dagen. Den frivilliga studerandeförsäkringen omfattade vid samma tidpunkt omkring 47 000 personer, av vilka knappt 29 000 eller omkring 60 procent hade högsta sjukpenning, femton kronor om dagen. Statsbidragskostnaden uppgick under år 1969 till sammanlagt 4,7 milj. kronor.

Tidigare riksdagsbehandling m. m.

Maximibeloppet för sjukpenning inom den frivilliga sjukpenningförsäkringen – i förekommande fall inklusive sjukpenningen på grund av den obligatoriska försäkringen – höjdes år 1962 till 12 kronor per dag och fastställdes 1966 efter ytterligare höjning till nuvarande belopp, 15 kronor om dagen.

Frågan om den principiella utformningen av sjukförsäkringsskyddet för hemmafruar diskuterades ingående under förarbetena till lagen om allmän försäkring. Socialförsäkringskommittén, vars utredningsförslag »Förtidspensionering och sjukpenningförsäkring m. m.» (SOU 1961: 29) låg till grund för propositionen i ämnet (prop. 1962: 90) övervägde men förkastade tanken att införa en obligatorisk tilläggssjukpenningförsäkring för hemmafruar. Departementschefen, vars uttalanden härutinnan godtogs av riksdagen, anförde härom:

För egen del har jag kommit till samma uppfattning som socialförsäkringskommittén. För mig, liksom för kommittén, har väsentligen två synpunkter varit bestämmande. För det första kan man inte bortse ifrån att stora svårigheter möter då det gäller att finna säkra hållpunkter för en gradering i det enskilda fallet av sjukpenningens storlek. Vanligen är ju tilläggssjukpenningen avsedd att ersätta en inkomst, som faller bort på grund av sjukdom, men beträffande hemmafruarna skulle man få bestämma tilläggssjukpenningen med ledning av en uppskattning av de merutgifter i hemmet, som förorsakas av att husmoderns arbetsinsats bortfaller. Dessa merutgifter varierar kraftigt efter en mångfald skiftande omständigheter, bland dem barnantalet samt behovet av och kostnaden för lejd hjälp. Det skulle knappast vara möjligt att inom ramen för schablonregler komma fram till en rättvisande beräkning av dessa utgifter. För det andra har jag den uppfattningen att avgifterna för en

försäkring avseende tilläggssjukpenning åt husmodern för många familjer skulle bli alltför betungande, om inte bidrag till försäkringen lämnades av statsmedel, något som jag inte anser böra ske i fråga om en obligatorisk sådan försäkring.

Vid fjolårets riksdag väcktes motioner med yrkande om utredning angående höjning av tilläggssjukpenningen inom den frivilliga sjukförsäkringen. I sitt av riksdagen godkända *utlåtande 1970: 5* avstyrkte *andra lagutskottet* motionerna och anförde:

Enligt uttalande i årets statsverksproposition kommer frågan om sjukpenningens inordnande i beskattningssystemet inom kort att utredas. I samband med detta utredningsarbete måste också frågan om en ökning av de nuvarande sjukpenningbeloppen prövas. Med hänsyn härtill saknas anledning för riksdagen att ta något initiativ i anledning av motionerna i denna del.

Den av utskottet omnämnda utredningen tillkallades efter Kungl. Maj:ts bemyndigande den 27 maj 1970 och har antagit namnet *sjukpenningutredningen*. I utredningsdirektiven framhålls bl. a. att sjukpenningförsäkringen är uppbyggd efter inkomstbortfallsprincipen men att vissa undantag härifrån finns, såsom hemmakeförsäkringen och den frivilliga sjukförsäkringen för hemmakar och vissa studerande. Fortsättningsvis uttalas i direktiven bl. a. följande:

Om sjukpenningförmånerna blir skattepliktig inkomst innebär detta att också sådan ersättning som inte baserar sig på arbetsinkomst blir skattepliktig inkomst, såvida inte vissa förmånsformer undantas från skatteplikt. Utredningsmannen bör överväga den lämpliga lösningen med utgångspunkt i ett så långt möjligt konsekvent genomförande av principen om skatteplikt för sjukpenningförmånerna. Vid en beskattning av sjukpenningförmånerna måste de räknas upp till en sådan nivå att de efter skatt ger minst samma kompensationsgrad som f. n.

Frågor som är förbundna med en utvidgning av sjukförsäkringsskyddet för studerande är sedan den 30 juni 1967 under utredning av revisionsverket i samråd med centrala studiehjälpnämnden, riks-försäkringsverket och socialstyrelsen.

Utskottet

Vid sidan om den obligatoriska sjukpenningförsäkringen finns vid de allmänna försäkringskassorna en frivillig sjukpenningförsäkring, som är avsedd främst för dem som tillhör den s. k. hemmakeförsäkringen och för vissa studerande. Försäkringen kan meddelas för en sjukpenning som sedan den 1 januari 1967 är maximerad till 15 kronor om dagen, i förekommande fall inklusive sjukpenning från den obligatoriska försäkringen. I regel kan endast den som ej fyllt 55 år och som har god hälsa ansluta sig till försäkringen. Finansieringen av den frivilliga sjuk-

penningförsäkringen sker dels genom egenavgifter, som bestäms bl. a. med hänsyn till sjukpenningens storlek, och dels genom statsbidrag om 20 procent av försäkringskassans utgifter för sjukpenning eller sjukpenningtillägg.

I de nu behandlade motionerna föreslås höjning av maximibeloppet inom den frivilliga sjukpenningförsäkringen. I motionen 1971: 42 förordas en generell höjning med hänsyn till de kostnadsstegringar som skett sedan det nuvarande maximibeloppet fastställdes. Motionen 1971: 707 tar enbart sikte på hemarbetande makar. Med tanke på kostnaderna för hemhjälp i samband med hemarbetande makes sjukdom bör enligt motionärerna högsta sjukpenningbeloppet för denna grupp vara detsamma som gäller inom den obligatoriska sjukpenningförsäkringen, dvs. 52 kronor om dagen.

Motioner med liknande innebörd avslogs av fjolårets riksdag under hänvisning till att frågan om höjning av sjukpenningbeloppen måste prövas i samband med utredningen om sjukpenningens inordnande i beskattningssystemet. I direktiven för denna utredning uttalas bl. a., att sjukpenningförmånerna, om de beskattas, måste räknas upp till en sådan nivå att de efter skatt ger minst samma kompensationsgrad som f. n.

Av betydelse för bedömning av frågan om utvidgning av sjukförsäkringsskyddet för studerande är också det utredningsarbete på området, som pågår inom riksrevisionsverket i samråd med centrala studiehjälpnämnden, riks försäkringsverket och socialstyrelsen.

De i förevarande motioner aktualiserade frågorna är således redan föremål för utredning i skilda sammanhang. Med hänsyn härtill finner utskottet ej erforderligt med något riksdagens initiativ i anledning av motionerna.

Utskottet hemställer

att motionen 1971: 42 och motionen 1971: 707 inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 23 februari 1971

På socialförsäkringsutskottets vägnar

TORSTEN FREDRIKSSON

Närvarande: herrar Lundberg (s), Jonsson i Mora (fp), Fredriksson (s), Ringaby (m), Magnusson i Nennesholm (c), Karlsson i Ronneby (s), Mundebo (fp), fru Håvik (s), herr Nordberg (s), fröken Pehrsson (c), herrar Marcusson (s)*, Andersson i Nybro (c)*, Adolfsson (m)*, Signell (s) och Olsson i Stockholm (vpk).

* Ej närvarande vid betänkandets justering

Reservationer

1) av herrar *Jonsson* i Mora (fp) och *Mundebo* (fp), som ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande, som börjar på s. 4 med orden »Motioner med» och slutar med orden »av motionerna» bort ersättas med text av följande lydelse:

»Av vad utskottet ovan har anfört framgår att sjukpenningen inom den frivilliga sjukpenningförsäkringen under mera än fyra år varit maximerad till nuvarande belopp, 15 kronor om dagen. De kostnadsfördyringar, som inträffat under denna period, har medfört en väsentlig urholkning av det skydd, som ifrågavarande försäkring är avsedd att ge. Med hänsyn härtill är det enligt utskottets mening angeläget att det nuvarande maximibeloppet höjs. Denna åtgärd bör lämpligen övervägas i samband med sjukpenningutredningens pågående arbete rörande frågan om sjukpenningens inordnande i beskattningssystemet. Detta utredningsarbete bör således i fråga om den frivilliga sjukpenningförsäkringen inte enbart ta sikte på en höjning av sjukpenningbeloppen som en konsekvens av en beskattningsreform utan även på att återställa sjukpenningens belopp till dess nivå den 1 januari 1967. Vid utredningen bör självfallet beaktas de förslag beträffande sjukpenningförsäkringen för studerande, som kan bli resultatet av det utredningsarbete på området, som pågår inom riksrevisionsverket i samråd med centrala studiehjälpnsnämnden, riksförsäkringsverket och socialstyrelsen.

En sjukpenninghöjning av den storlek, som anges i motionen 1971: 707 är utskottet däremot inte berett tillstyrka.»

dels ock att utskottet bort hemställa

»att riksdagen i anledning av motionen 1971: 42 och med avslag på motionen 1971: 707 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om utredning, i enlighet med vad utskottet anfört, av frågan om höjning av nuvarande maximibelopp inom den frivilliga sjukpenningförsäkringen.»

2) av herr *Adolfsson* (m), som ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande, som börjar på s. 4 med orden »Motioner med» och slutar med orden »av motionerna» bort ersättas med text av följande lydelse:

»Som anförs i motionen 1971: 707 blir kostnaden för anlitande av hemhjälp i samband med hemarbetande makes sjukdom ofta mycket betydande. Den högsta sjukpenning som i sådant fall kan utgå från allmän försäkringskassa, 15 kronor om dagen, utgör en otillräcklig kompensation för denna kostnad. Överhuvudtaget innebär de nuvarande reglerna om maximibelopp inom den frivilliga sjukpenningförsäkringen att denna försäkring ger ett bristfälligt skydd mot ekonomiska påfrestringar i form av de merutgifter, som förorsakas av hemarbetande makes

sjukdom. En väsentlig höjning av maximibeloppet för denna kategori bör enligt utskottets mening därför komma till stånd. Den övre gränsen bör därvid kunna sättas vid den högsta nivå, som nu gäller inom den obligatoriska sjukpenningförsäkringen.

Utskottet förordar att den angivna frågan blir föremål för en utredning, som lämpligen bör göras i samband med pågående utredningsarbete rörande sjukpenningens inordnande i beskattningssystemet. Med det anförda anser sig utskottet också ha besvarat motionen 1971: 42.»

dels ock att utskottet bort hemställa

»A. att riksdagen med bifall till motionen 1971: 707 i skrivelse till

Kungl. Maj:t hemställer om utredning, i enlighet med vad utskottet anført, av frågan om höjning av maximibeloppet för hemarbetande make som tillhör den frivilliga sjukpenningförsäkringen; och

B. att motionen 1971: 42, i den mån den inte kan anses besvarad med vad utskottet sålunda hemställt, inte föranleder någon riksdagens åtgärd.»